

Vereniging Landelijke Organisatie Dibevo

Computerweg 16
Postbus 94
3800 AB Amersfoort
t +31 (0)33 455 0433
f +31 (0)33 455 2835
e info@dibevo.nl
i www.dibevo.nl
IBAN NL83 INGB 0685 0622 87
KvK Gooi-, Eem- en
Flevoland V40506478

Reactie Toetsingskader positieflijst Reptielen

Amersfoort, 27 november 2025

Inleiding

Dibevo constateert dat het voorliggende advies in de huidige vorm niet voldoet aan de eisen van wetenschappelijke objectiviteit en juridische proportionaliteit die vereist zijn voor een dergelijke ingrijpende maatregel.

De kracht van het toetsingskader staat of valt met de juridische inbedding in het Europese en nationale recht. Dibevo wijst de staatssecretaris op de vaste jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie, in het bijzonder de zaak Andibel (C-219/07). Hierin wordt gesteld dat beperkingen op het houden van dieren, die de facto handelsbelemmeringen vormen, alleen gerechtvaardigd zijn indien zij noodzakelijk en evenredig zijn.

Het voorliggende toetsingskader faalt op deze evenredigheidstoets. Voor diverse risicofactoren die door de commissie zijn geïdentificeerd, waaronder onder andere de behoefte aan specifieke temperatuurzones (thermoregulatie) en UV-straling, geldt dat deze volledig ondervangen kunnen worden door huisvestingseisen en technologische hulpmiddelen.

Zoals hierna onderbouwd zijn er voor alle reptielen die vallen in Ferguson-zones 2, 3 en 4 adequate kunstlichtbronnen beschikbaar (Baines et al., 2016). Indien het welzijn van het dier geborgd kan worden door het voorschrijven van dergelijke verlichting, is een categorisch houdverbod een disproportioneel zwaar middel. De overheid heeft bovendien de plicht om eerst te onderzoeken of minder ingrijpende maatregelen (zoals voorschriften voor houders) het beoogde welzijnsdoel kunnen realiseren. Ook dit zet de bijl aan de stam van de noodzakelijkheid.

De huidige methodiek slaat deze stap over en concludeert direct tot een 'hoog risico', zonder mitigatiemogelijkheden te wegen en zonder nadere duiding van het begrip 'hoog risico'. Hiermee handelt de commissie in strijd met art. 3:4 lid 2 Awb (evenredigheid).

Algemeen

1.1 Mensen

In het volledige document wrekt zich het feit dat geen van de leden van de adviesgroep middels wetenschappelijke publicaties aantoonbaar verstand heeft van de pathologie van gehouden reptielen. Het merendeel van de leden heeft geen vindbare publicaties gedaan over reptielen of zich beperkt tot het constateren van het voorkomen van een soort in een bepaald gebied. De uitzondering wordt gevormd door de heer Herrel die zich gebaseerd op zijn publicaties vooral bezig gehouden heeft met de anatomie van herpeten, niet met pathologie van gehouden dieren, wat in dit verband meer toegevoegde waarde zou hebben.

1.2 Onjuist gebruik risico-evaluatie

We zien dat ook in het toetsingskader reptielen van een onjuist gebruik van een risico-evaluatie. Er wordt uitsluitend een potentieel gevaar geïndiceerd, maar verder onderzoek naar het risico (gevaar x kans) ontbreekt ten ene male.

Om dit wat te verduidelijken nemen we het gevaar dat er iets (denk aan een dakpan of een gevelplaat of wat dan ook) op je valt als je langs een hoog gebouw loopt. Het gevaar is reëel; dit soort dingen gebeuren, het risico is echter minimaal zodat we in Nederland nog steeds zonder zorgen langs hoge gebouwen lopen. Anderzijds is er het risico om aangereden te worden als je een straat oversteeckt. Dit is een reëel risico; er vinden elk jaar vele tienduizenden aanrijdingen plaats waarbij ongeveer 400.000 mensen bij betrokken zijn waarvan ongeveer 25% spoedeisende hulp nodig heeft. Hierom leren we dat we op straat op moeten letten om de kans en daarmee het risico te verkleinen. Let wel het gevaar (wat gebeurt er als je wordt aangereden of geraakt door een van grote hoogte vallende dakpan) blijft hetzelfde, in potentie levensbedreigend.

De 'risico's', die benoemd zijn in het huidige toetsingskader, zijn allemaal risico's van de eerste categorie: minimale risico's met een zéér lage frequentie van voorkomen. Diersoorten verbieden op basis van deze risico's is hetzelfde als het verbieden van het lopen onder hoge gebouwen.

1.3 Werkwijze

De beschreven werkwijze leidt eerder tot een confirmation bias (een bevestigingsvooroordeel) dan tot een wetenschappelijk objectief oordeel. Dit wordt onderstreept door een analyse van de referentielijst. Standaardwerken uit de klinische reptielengeneeskunde en pathologie ontbreken veelal. De focus ligt op ecologische studies, terwijl juist veterinaire data over gehouden dieren essentieel zijn voor een welzijns- en gezondheidsbeoordeling.

In stap 1 komt de brainstormsessie en vervolgens wordt er bij de veronderstelde gevaren literatuur gezocht. Hiervoor in dit document één voorbeeld (langere periodes van vasten) uitgewerkt. Ook bij veel andere genoemde gevaren is deze confirmation bias duidelijk zichtbaar als een brede zoekopdracht gegeven wordt in Google Scholar. Uiteraard zullen deze voor een eventuele rechtszaak zorgvuldig uitgewerkt worden. Voor nu is Dibevo van mening dat de commissie verantwoordelijk is voor het eigen huiswerk.

1.4 Toetsingskader en risicofactoren

Hierover stelt de commissie;

"Uitgangspunt van een toetsingskader op basis van risicofactoren is dat elke soort qua gedrag, fysiologie en lichaamsbouw optimaal is aangepast aan een meer of minder specifieke natuurlijke habitat. Om in de natuurlijke omgeving optimaal te kunnen functioneren hebben diersoorten soort-typische eigenschappen ontwikkeld, gericht op de overleving"

Dat mag enigszins juist zijn maar juist bij reptielen wordt een zeer grote plasticiteit ten aanzien van de omgevingsfactoren beschreven zie o.a. het volgende citaat;

"The common assumption underlying much of the research on reptilian ecophysiology over the past two decades-that desert reptiles are uniquely adapted to the harsh environments in which they occur-is questioned in the light of recent studies in which behavioural and physiological responses of both desert and non-desert species have been compared under comparable conditions of acclimation. It is suggested that reptiles exhibit a surprising degree of physiological plasticity and this enables them to adjust successfully to a wide variety of environmental exigencies without recourse to genetic adaptation. "

(Bradshaw 1988)

Seebacher zegt hier het volgende over

"Phenotypic flexibility (reversible phenotypic plasticity, acclimation, or acclimatisation) in rate functions occurs in all major taxonomic groups and may be considered as an ancestral condition. Within the Reptilia, representatives from all major groups show phenotypic flexibility in response to long-term or chronic changes in the thermal environment." (Seebacher 2005)

Deze flexibiliteit is ten onrechte niet meegenomen in de beoordeling wat tenminste de suggestie wekt van een onvolledige en onvoldoende objectieve beoordeling.

1.5. Diersoort heeft een laagfrequent voedingspatroon

Inhoudelijk willen wij graag het punt voedselopname 4 (laagfrequent voedingspatroon) wat uitgebreider behandelen. Zoals gezegd is een uitgebreide behandeling mogelijk bij alle factoren en is dit punt in zijn door de commissie gebruikte cherrypicking uit de literatuur zeker geen uitzondering, het lijkt mij echter niet mijn taak om in een reactie het werk van de commissie over te doen; de motivatieplicht ligt bij de overheid.

Met betrekking tot de soorten met een laagfrequent voedingspatroon stelt het toetsingskader het volgende

Diverse soorten zoals reuzenslangen of soorten ratelslangen eten in de natuur heel infrequent maar heel grote prooien (Campbell and Brodie, 1992; Schuett et al., 2002; Henderson and Powell, 2007). Het voederen van deze soorten luistert nauw; wanneer uitsluitend grote prooien worden gevoerd (groot maaltijdinterval) ontstaat de kans op vitaminedeficiënties (Vitamine B en C zijn binnen enkele dagen verbruikt; Zwart, 2001). Het voederen van te kleine prooien daarentegen kan ernstige gevolgen hebben na een periode van langdurig vasten. De energetische kosten van het opreguleren van het spijsverteringsstelsel is heel erg hoog (Secor and Diamond, 1995; Goodrich et al., 2024). Dit kan leiden tot snelle vermagering en mogelijk zelfs de dood van het dier.

Laten we even stilstaan bij het risico op vitaminedeficiëntie. Hierbij moet worden gesteld dat het beschreven voedingspatroon (grote prooien en langdurig vasten volkomen normaal is voor de betreffende soorten en overeenkomt met het voedingspatroon in de natuur (Secor 2005). In de praktijk komen voedingsgerelateerde ziekten bij carnivore reptielen dan ook nauwelijks voor;

The carnivorous reptiles usually consume vertebrates, that means whole preys generally well balanced, and rarely suffer nutritional disorders. (Schillinger 2000)

Dit wordt ook bevestigd Mans and Braun;

Animals feeding exclusively on whole prey (ie, snakes) are not affected by NSHP because whole vertebrate prey contains adequate amounts of calcium and vitamin D 3 . (Mans 2014)

In dit overzichtsartikel worden tekorten aan vitamine C niet beschreven. Dat ligt ook voor de hand omdat reptielen deze vitamine in de nieren kunnen maken; ze zijn dus niet afhankelijk van vitamine C in de voeding (Drouin 2011). Dit risico is dus niet van toepassing.

Ook bij de beschreven vitamine A deficiëntie lopen carnivore reptielen (en vrijwel alle reptielen met een laagfrequent voedingspatroon zijn carnivoor) weinig risico vanwege de aanwezigheid van vit A in de lever van de prooidieren;

Carnivore reptielen worden hier terecht niet genoemd.

We zien hier een situatie waarin Zwart wordt geciteerd uit de proceedings van een symposium en Schillinger en Mans worden genegeerd. Dat terwijl het artikel van Mans wel gebruikt is bij de samenstelling van het advies, maar blijkbaar niet op dit onderdeel. Dit geeft de schijn dat er een keuze is gemaakt op dit punt vanuit een confirmation bias speelt bij de samenstellers of bij de ondersteuners of mogelijk beide.

Helaas is de manier waarop deze risicofactor is onderbouwd geen uitzondering maar eerder exemplarisch voor het rapport.

Kortom, De sterke fysiologische reactie op voeding (SDA) is geen pathologie, maar een evolutionaire adaptatie die energiebesparing tijdens vasten mogelijk maakt. Het framen van een succesvolle overlevingsstrategie als een 'welzijnsrisico' is wetenschappelijk niet houdbaar. Daarbij kunnen reptielen vitamine C zelf synthetiseren in de nieren (Drouin, 2011). Het risico op deficiëntie door voeding is daarom non-existent. Carnivore reptielen die hele prooidieren eten, krijgen een compleet uitgebalanceerd dieet binnen. Zoals Mans (2014) en Schillinger (2000) bevestigen, komen nutritionele stoornissen bij deze groep nauwelijks voor, tenzij er sprake is van grove managementfouten. Het baseren van een verbod op potentieel menselijk falen (verkeerde voeding) is in strijd met het evenredigheidsbeginsel. Net zoals we honden niet verbieden omdat ze ziek kunnen worden van slecht voer, moeten we reptielen niet verbieden om vermijdbare managementfouten. De oplossing ligt in educatie en voorlichting.

1.6 Een ander voorbeeld is thermoregulatie;

T1	Diersoort is niet aangepast aan de gemiddelde temperatuur in Nederland met als gevaar het optreden van hypothermie of hyperthermie, luchtwegaandoeningen, een toegenomen vatbaarheid voor ziekten en sterfte.
T2	Diersoort heeft een actieve gedragsmatige thermoregulatie. Bij het ontbreken de mogelijkheid om zelf een optimaal microklimaat te kiezen is er gevaar van het optreden van hypothermie of hyperthermie, een toegenomen vatbaarheid voor ziekten en sterfte.
T3	Diersoort houdt winterslaap (niet facultatief, niet te verwarren met winterrust) met bij verstoring daarvan als gevaar stofwisselingsproblemen, sterfte.

Reptielen zijn poikilotherme dieren. Bij mijn weten hebben alle reptielen uit gematigde zones een actieve gedragsmatige thermoregulatie. Dat betekent dat deze factor geen enkele zin heeft omdat elke soort dan wel scoort op T2 dan wel op T1. Hiermee is deze vraag geen middel ter onderscheiding, maar een slecht verpakte reden tot verbod. Overigens speelt dit punt in de houderij niet omdat altijd gekozen wordt voor een lokale heatspot.

Nog een;

Diersoort leeft in een verspreidingsgebied en habitat dat gekenmerkt is door een sterke blootstelling aan UV licht (Ferguson score 2,3,4).

Indeling Ferguson zones naar Baines 2016

Characteristics	Zone range UVI	Maximum UVI
Zone 1 Crepuscular or shade dweller, thermal conformer	0–0.7	0.6–1.4
Zone 2 Partial sun/occasional basker, thermoregulator	0.7–1.0	1.1–3.0
Zone 3 Open or partial sun basker, thermoregulator	1.0–2.6	2.9–7.4
Zone 4 Mid-day sun basker, thermoregulator	2.6–3.5	4.5–9.5

Hieruit blijkt dat alle thermoregulerende reptielen qua habitat onder Ferguson 2 of hoger vallen en dus scoren op dit punt. Hiermee geeft dit punt dus noodzakelijk dezelfde resultaten als T2 en is dus niet onderscheidend.

Ook hier wordt opgemerkt dat er commercieel oplossingen voor de UV-behoefte geboden worden, zie ook Baines (2016).

2 Conclusie

Dibevo is daarom ook van mening dat indien een positieflijst voor reptielen dient te worden samengesteld dat daaraan ten eerste een zorgvuldig onderzoek van de in Nederland optredende houderijgerelateerde problemen per soort of maximaal per soortgroep zou moeten worden vastgesteld.

Op basis van de optredende houderijproblemen die frequent voorkomen en die niet eenvoudig oplosbaar zijn zou dan mogelijk een positieflijst kunnen worden vastgesteld die wel voldoet aan de eisen van het Andibel arrest. De huidige methodiek voldoet in ieder geval niet aan de eis van een zorgvuldig wetenschappelijk onderzoek.

Kortom De huidige methodiek van het toetsingskader voldoet niet aan de eisen van zorgvuldig onderzoek (art. 3:2 Awb) en evenredigheid (Andibel-jurisprudentie). Door wetenschappelijke consensus over fenotypische plasticiteit te negeren en technische mitigatiemogelijkheden buiten beschouwing te laten, wordt een onvolledig beeld geschetst.

Dibevo adviseert om, in lijn met het Andibel-arrest, te kiezen voor regulering van de houderij (huisvestingseisen) in plaats van een verbod. Alleen een positieflijst die gebaseerd is op daadwerkelijk optredende, onoplosbare welzijnsproblemen – en niet op theoretische gevaren – zou juridisch stand kunnen houden.

Literatuur

Frances Baines, Joe Chattell, James Dale, Dan Garrick, Iri Gill5, Matt Goetz, Tim Skelton and Matt Swatman
How much UV-B does my reptile need? The UV-Tool, a guide to the selection of UV lighting for reptiles and amphibians in captivity

Journal of Zoo and Aquarium Research 4(1) 2016 41-63

Bradshaw S.D. Desert reptiles: A case of adaptation or pre-adaptation?

Journal of Arid Environments (1988) 14, 155-174

Drouin G, Godin JR, Pagé B. The genetics of vitamin C loss in vertebrates. *Curr Genomics*. 2011

Aug;12(5):371-8

Mans C, Braun J. Update on common nutritional disorders of captive reptiles. *Vet Clin North Am Exot Anim Pract*. 2014 Sep;17(3):369-95.

Schilliger L; Nutrition of reptiles and specific nutritional disorders

Revue de médecine vétérinaire 151(12):1107-1118 December 2000

Seebacher, F A review of thermoregulation and physiological performance in reptiles: what is the role of phenotypic flexibility?

J Comp Physiol B (2005) 175: 453–461

Stephen M. Secor, Evolutionary and Cellular Mechanisms Regulating Intestinal Performance of Amphibians and Reptiles, *Integrative and Comparative Biology*, Volume 45, Issue 2, April 2005, Pages 282–294